

## BESCHERMING VAN MOLLUSKEN

door

J.G.J. Kuiper

Twaalf jaar geleden wijdde ik in het CB (nr. 114: 1196) enkele regels aan de door het kantonale bestuur van Neuchâtel, Zwitserland, getroffen maatregelen ter bescherming van slakken tegen overijverige verzamelaars uit het Frans-Zwitserse grensgebied. Sedertdien zijn soortgelijke besluiten ook elders in Zwitserland genomen. Sinds 1972 moet men in het kanton Waadt, dat aan Neuchâtel grenst, een speciale vergunning op zak hebben om eetbare slakken te mogen verzamelen. Zo'n jachtacte kost voor ingezetenen enkele tientjes, voor vreemdelingen het dubbele. Iedere slakkenvanger is verder verplicht de voorgeschreven meetring bij zich te dragen. In het gebied van Neuchâtel bedraagt de binnendoorsnede van deze ring 32 mm, in het kanton Waadt is men met 35 mm doorsnede kennelijk iets ruimer van opvatting. De slak die door de ring valt, mag voorlopig blijven rondkruipen. Blijft hij er echter in steken, dan is zijn doodvonnis getekend en ontkomt hij niet aan zijn culinair noodlot. Ook het kanton Bern heeft nu de slakkenvangst aan banden gelegd.

Het Zwitserse voorbeeld blijkt aanstekelijk te werken in Frankrijk. In 1975 besloot het gemeentebestuur van Anglet (departement Ain), het verzamelen van wijngaardslakken voor de duur van vijf jaar te verbieden. In mei 1976 namen vier andere dorpen in het Zuidelijk gedeelte van de Franse Jura, nl. Virieu-le-Petit, Chavornay, Lochieu en Brenaz, hetzelfde drastische besluit. Langs de toegangswegen tot deze streek staan nu passende waarschuwingsborden en de gendarmes zijn op hun *qui-vive*. Deze laatste gegevens ontleen ik aan het Franse dagblad "L'Aurore" (13 febr. 1976).

Het is wel duidelijk, dat hier niet sprake is van pure natuurbeschermingsdrift, doch van eerlijke gastronomische bezorgdheid. De dorpelingen willen zich nu eenmaal niet door vreemdelingen de kaas van de boterham laten eten.

Maar het land, dat de kroon spant op het gebied van bescherming van de wijngaardslak, is Nederland! Helix pomatia, de huismus onder de landslakken, ongeëvenaard in voortplantingslust en aanpassingsgezindheid, en waarvan - alle smulpapen en conservenfabrieken ten spijt - nog miljarden onbedreigd in het Avondland rondkruipen, geniet in ons lieve vaderland voortaan voor eeuwig de status van heilige koe. Het past mij diep respect voor het desbetreffende wetsbesluit te hebben, maar het moet mij van het hart, dat ik nog veel dieper getroffen zou zijn, als alle hieraan gespendeerde ministeriële denkenenergie zich gericht had op het vinden van daadwerkelijke beschermingsmaatregelen ten gunste van de weliswaar minder spectaculaire doch veel kwetsbaardere, in ons land uitstervende niettemin vogelvrĳe Spermodea lamellata, die een van de meest authentieke fauna-elementen van het Drentse oerbos is. Niemand legt een verzamelaar, die levende exemplaren uit het Mantinger bos meeneemt, een strobreed in de weg. Daarom zou er eigenlijk voor de leden van de NMV een erecode moeten bestaan om de eventueel in Drente nog resterende populatie volkomen met rust te laten.

Van geheel andere aard dan in Frankrijk en in Zwitserland zijn de beweegredenen die, volgens een bericht van het Franse Persbureau van 30 april 1976, het Amerikaanse Ministerie van Landbouw er toe bewogen heeft, in april 1976 een beroep op het publiek te doen om mede te werken aan de bescherming van 32 uitstervende slakkensoorten. Het nut van deze soorten bestaat, aldus het communiqué, hier-

in, dat zij een graadmeter van de erosieve activiteit van de mens in rivier- en andere natuurlijke systemen vormen, en verder ook, dat zij van belang zouden zijn bij de vervaardiging van medicijnen tegen kanker. Van dit laatste had ik nooit eerder gehoord.

Naast dergelijke beschermingsmaatregelen van communale, regionale en nationale draagwijdte, zijn er sinds kort ook besluiten op mondiaal niveau. Op 3 maart 1973 werd namelijk door de Verenigde Naties de tekst aangenomen van een verdrag over de beperking van de internationale handel in uitstervende dier- en plantensoorten. Deze conventie is nog lang niet door alle lidstaten ondertekend. Ook niet door Nederland, wat op het eerste gezicht verwondert omdat ons land een lovenswaardige koploper op het gebied van natuurbescherming is. Als ik het goed begrip, is het standpunt van de Nederlandse regering, dat ondertekening alleen zin heeft, als alle landen van de Europese Economische Gemeenschap gemeenschappelijk ratificeren.

In de genoemde V.N. conventie worden drie categorieën van met uitsterving bedreigde dier- en plantensoorten onderscheiden. Ten eerste, soorten die begeerde handelsoBJECTEN zijn en die binnenkort zullen uitsterven als niet tijdig maatregelen getroffen worden. Ten tweede, soorten die nog niet direct gevaar lopen uit te sterven, mits echter de internationale handel erin aan strenge regels onderworpen wordt. Ten derde, soorten waarvan een der verdragspartners het wenselijk acht in eigen land maatregelen tot controle van de uitvoer ervan te nemen, maar waarvoor de medewerking van andere lidstaten nodig is.

In de bij de eerste categorie behorende bijlage worden de namen van 420 uitstervende dier- en plantensoorten opgesomd. De zoogdieren zijn er met 178 namen vertegenwoordigd, de vogels met 113, de amfibieën met 6, de reptielen met 44, de vissen met 8, de mollusken met 26, de planten met slechts 45.

De mollusken behoren uitsluitend tot de Unionidae en wel tot de genera Conradilla, Dromus, Epioblasma, Fusconaia, Lapsilis, Plethobasus, Heurobema, Potamilus, Quadrula, Toxoplasma, Unio en Villosa. Zoals men ziet, betreft het uitsluitend Noordamerikaanse fauna-elementen.

In de bij de tweede categorie behorende bijlage worden, wat weekdieren betreft, zes soorten en ondersoorten Unionidae genoemd, eveneens alle Noordamerikaans. Verder twaalf soorten Hydrobiidae, behorende tot de volgende zeven genera: Coahuilix, Cochliopina, Duranguonella, Mexipyrghus, Mexithauma, Nymphophilus en Paludiscala. Als enige landslakken ten slotte enkele tot de Helicacea behorende soorten, nl. de melanesische Papustyla pulcherrima en alle Nieuwzeelandse endemen en isolaten van het genus Paraphanta.

Aan deze naamlijsten valt direct op, dat het, wat de weekdieren betreft, vrijwel uitsluitend om Noordamerikaanse soorten en ondersoorten gaat. De vraag dringt zich op, waarom al deze soorten zoetwatermollusken eigenlijk in het verdrag opgenomen zijn, in aanmerking nemende dat watervervuiling en milieuverandering de erkende grote boosdoeners bij faunaverarming zijn. Ik begon onze Amerikaanse vrienden er al aardig van te verdenken, de aandacht van hun eigen oecologische wandaden af te willen leiden door de internationale handel als de boeman voor te stellen. In deze stemming liep ik in Parijs de rusteloos reizende malacoloog Jack Burch tegen het lijf, hoofd van de Afdeling Mollusken van het Museum te Ann Arbor, die onderweg was van Australië naar de States. Burch voorkwam nog juist dat ik het zoveelste mopperende stukje in het CB plaatste. Hij wees mij er op, dat de Japanse huisvuilindustrie grote hoeveelheden parelmoer nodig heeft voor de versiering van doosjes, potjes, lijstjes, beeldjes enzovoort. Het ongeluk wil echter, dat de Japanse

Najaden, behorende tot een twaalftal soorten en ondersoorten, weinig of geen parelmoer produceren. De Amerikaanse daarentegen wel. In hoeveelheden van honderden tonnen worden de mossels mechanisch van de bodem van veel Amerikaanse rivieren geschraapt en op de wal geworpen, jong en oud, dik en dun. Een betrekkelijk klein gedeelte hiervan wordt uitgezocht voor de export, de rest sterft op het droge. Je reinste roofbouw dus. Door nu de uitvoer van de schelpen of van het parelmoer ervan te verhinderen, heeft het massaal verzamelen geen zin meer en is er een redelijke kans, dat de populaties zich kunnen herstellen en dat de desbetreffende soorten niet uitsterven.

Uiteraard betekent de ondertekening van het V.N. verdrag door alle lidstaten nog lang niet de absolute bescherming. Het verdrag regelt namelijk alleen de uitvoer, de wederuitvoer en de invoer. Meer niet, het zegt niets over het verzamelen, het in voorraad hebben, het binnenlands verhandelen, te koop aanbieden enzovoort. Dat is de zaak van elk der lidstaten afzonderlijk, die doeltreffende uitvoeringsregels moeten gaan opstellen. In Nederland is men daarmee al een heel eind, sinds de wet van 10 juli 1976 op natuurbescherming aangenomen is.